

Het 5^e SEOB-bulletin gaat in op de voortgang van het IMF-programma en de voornaamste ontwikkelingen die betrekking hebben op dit programma. De SEOB is een onafhankelijke instantie en heeft als hoofddoel het monitoren en adviseren van de regering over het implementeren van het IMF-programma en het economisch herstelplan. Dit wordt gedaan door te kijken naar duidelijke prestatie-indicatoren. Op onze website – www.seob.sr – worden er regelmatig statistieken en maatregelen, die betrekking hebben op het IMF-programma, overzichtelijk gepresenteerd.

Belangrijkste ontwikkelingen

- Per juli 2023 liepen de overheidsinkomsten ten opzichte van de omvang van de economie met circa 4% achter op die van het vorige jaar, vooral vanwege een achterstand in de inning van belastingen op toegevoegde waarde (BTW).
- Aan de uitgavenzijde van de overheid stijgen de rentebetalingen het hardst. Vanwege de relatief hoge staatsschuld en de beperkte aflossingen, zullen de rentebetalingen naar verwachting een druk blijven leggen op de overheidsuitgaven in de komende jaren.
- Omdat ook de uitgaven zijn afgenomen, wordt verwacht dat de target voor de lopende rekening wel gehaald wordt in 2023.
- De jaar-op-jaar inflatie (hierna: inflatie) neemt af. In september daalde deze naar 50,8%. De inflatie in de afgelopen maanden werd gedreven door de stijging in nutstarieven wegens de subsidie-afbouw. Hoewel de inflatie afneemt, blijft deze hoog volgens internationale standaarden. Internationale olieprijsstijgingen kunnen een verdere druk op de inflatie leggen in de komende maanden. De SEOB verwacht dat de inflatie in 2023 tussen de 39% en 43% zal uitkomen op basis van de meest recente ontwikkelingen. Dit is een bijstelling van onze vorige verwachting (Bulletin 4) vanwege het lager dan verwacht uitvallen van de maandinflatie van september 2023, alsook een daling in pompprijzen in de maand oktober.
- De wisselkoers blijkt stabiel en daalde deze maand zelfs marginaal in de afgelopen weken.
- De groei van de basisgeldhoeveelheid is in toom. Het verkrappende monetair beleid leidt tot een lichte stijging van rentes bij commerciële banken.
- De bruto internationale reserve (inclusief reserves van banken) steeg in september naar USD1,11 miljard. De importdekking verbeterde naar 6,3 maanden. De bijgestelde "performance criteria" voor september is gesteld op USD1,13 miljard, terwijl in december de reserves dienen uit te komen op minimaal USD1,23 miljard.

Van de maatregelen binnen het IMF-programma was ongeveer 59% afgerond per medio oktober 2023. De meeste maatregelen waarvan de status "overig" is, vallen onder deelgebied van het IMF-programma "Fiscaal beleid" en "Bestuur". Belangrijke mijlpalen voor de vierde beoordeling van het IMF zullen onder andere zijn:

- De registratie en de publicatie van het vermogen van hooggeplaatste publieke functionarissen. Dit is een voortvloeisel uit de Anti-corruptie wet. Deze maatregel is noodzakelijk om corruptie van publieke functionarissen te voorkomen en tegen te gaan.
- Het opzetten van een elektronisch handelsplatform voor vreemde valuta.
- Het volledig afronden van de schuldherschikking.

Tabel 1. Status IMF-maatregelen

Beleidsgebied	Afgerond	In uitvoering	Overig
Vereist onmiddellijke aandacht	8,3%	91,7%	0,0%
A: Monetair en wisselkoersbeleid	61,9%	33,3%	4,8%
B: Fiscaal beleid	63,3%	8,3%	28,3%
C: Schuld	57,1%	35,7%	7,1%
D: Financiële sector	65,2%	26,1%	8,7%
E: Bestuur	58,6%	24,1%	17,2%
F: Overig	75,0%	25,0%	0,0%
Totaal	58,7%	26,6%	14,7%

Opmerking: "Overig" houdt in dat de status van de maatregelen onbekend is of dat de maatregelen uitgesteld of nog niet zijn aangevangen. Bron: Calculaties SEOB met data IMF-monitoringsmatrix.

EVALUATIE OVERHEIDSFINANCIËN

Het duurzaam maken van de overheidsfinanciën is één van de pijlers van het IMF-programma. Dit wordt onder andere gemeten aan de hand van de lopende rekening die minimaal op 1,7% van het bruto binnenlands product (BBP) dient uit te komen in 2023. Hoewel uit de laatste overheidsstatistieken van juli 2023 is gebleken dat de overheid op weg is de target voor de lopende rekening¹ te behalen, is de SEOB nog steeds bezorgd over de relatief lage belastingontvangsten. Eén van de doelen van de btw-implementatie is het verbreden van de belastinginningsbasis. Dit betekent dat eenieder BTW zal moeten afdragen in tegenstelling tot de voormalige omzetbelasting. De omzetbelasting leverde de overheid jaarlijks ongeveer 2,9% van het BBP op.

De overheidsinkomsten lopen per juli 2023 ten opzichte van de omvang van de economie achter op die van het vorige jaar, vooral vanwege onvoldoende binnenhalen van belastingen op toegevoegde waarde. Gedeeltelijk is deze achteruitgang het gevolg van een terugval in economische bedrijvigheid (zie SEOB bulletin #4). Op jaarbasis schat de SEOB dat de belastingopbrengsten in 2023 met circa 4,6% van het BBP afnemen ten opzichte van 2022, uitgaande van de cijfers van juli 2023. Dit komt neer op meer dan SRD 6 miljard. Ten opzichte van de begroting schat de SEOB dat de belastingopbrengsten ongeveer SRD 800 miljoen (ofwel 4%) lager zullen uitvallen. Echter moet er rekening mee gehouden worden dat de begroting van 2022 gebaseerd is op de economische omstandigheden uit 2022, waaronder een lagere wisselkoers. De overheid zal een inhaalslag moeten plegen om haar belastinginkomsten op peil te houden. Een te rappe daling van de wisselkoers kan een negatieve impact hebben op de overheidsinkomsten.

De overheidsuitgaven vallen lager uit dan 2022 als we deze leggen tegen de geschatte omvang van de economie in 2023. De personele uitgaven en subsidies & bijdragen nemen af in procenten van het BBP. De subsidies & bijdragen liggen in het huidige jaar ongeveer 24% lager dan 2022, exclusief het inflatie-effect. Deze afname is het gevolg van de afbouw van subsidies voor nutsbedrijven zoals overeengekomen binnen het IMF-programma. Aan de uitgavenzijde van de overheid groeien de rentebetalingen het hardst. Vanwege de relatief hoge staatsschuld en de relatief lage aflossingen, zullen de rentebetalingen naar verwachting een druk blijven leggen op de overheidsuitgaven in de komende jaren.

¹ De lopende rekening is het saldo van de overheid exclusief netto interestbetalingen.

Tabel 2. Overheidsfinanciën op kasbasis (in % van BBP)

	2022	2023	Vershil	IMF Target
Totaal ontvangsten	28,1%	24,0%	-4,1%	
Belastingontvangsten	19,6%	14,9%	-4,6%	
Directe belastingen	13,2%	8,6%	-4,6%	
Indirecte belastingen	6,4%	6,4%	0,0%	
Niet-belasting ontvangsten	8,4%	9,0%	0,6%	
Schenken	0,0%	0,0%	0,0%	
Totale uitgaven	29,0%	23,6%	-5,4%	
Personele uitgaven	8,4%	6,7%	-1,7%	2023: <7%
Aanschaf goederen en diensten	3,5%	3,5%	0,0%	
Subsidies en bijdragen	13,0%	8,6%	-4,4%	
Rente	1,8%	2,4%	0,6%	
Kapitaaluitgaven	2,4%	2,4%	0,1%	
Lopende rekening	0,9%	2,8%	1,9%	2023: >1,7%
Totale rekening	-0,9%	0,4%	1,3%	
Gehanteerde BBP	SRD 86,7 mld.	SRD 135,5 mld.		

Opmerkingen: Cijfers voor 2023 zijn jaarschattingen op basis van overheidscijfers per juli 2023. Seizoen effecten worden niet meegenomen. Groene en rode arcering geven respectievelijk aan een per saldo positief en negatief effect op het overheidssaldo ten opzichte van de vorige periode. Bron: calculaties SEOB met data van het Ministerie van Financiën en Planning.

Doordat de uitgavenzijde van de overheid sterker verbetert dan de inkomstenzijde ten opzichte van het BBP, schat de SEOB een overschot op de lopende rekening in 2023. Op jaarbasis schat de SEOB het overschot op de lopende rekening op 2,8% van het BBP, terwijl het overschot op de totale rekening neerkomt 0,4% van het BBP op basis van cijfers van januari t/m juli 2023.

De overheid dient in de herstelfase van de economie de overheidsinvesteringen op peil te brengen. Hierbij moet gedacht worden aan investeringen in technologie, onderwijs, gezondheidszorg en infrastructuur. Ervaringen uit andere landen laten zien dat overheidsinvesteringen in deze sectoren bijdragen aan langetermijn-groei. Er kan hierbij ook gedacht worden aan samenwerkingen met het bedrijfsleven (public-private partnerships).

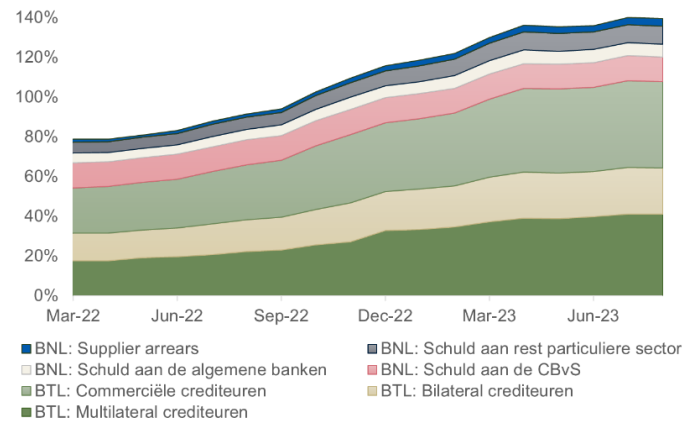
RENTEBETALINGEN OVERHEID NEMEN TOE

De schuldquote, ofwel de staatsschuld in procenten van het BBP kwam in augustus neer op 139,5%. Ten opzichte van december 2022 steeg de staatsschuld met 23,2 miljard. Deze stijging werd vooral veroorzaakt door de buitenlandse staatsschuld die in augustus 2023 ruim USD60 miljoen hoger lag dan december van het vorige jaar. In nominale waarden bleef de staatsschuld in augustus min of meer gelijk aan het niveau van de vorige maand. De buitenlandse staatsschuld bedroeg SRD 96,5 miljard terwijl bij de binnenlandse component SRD 28,4 miljard uitstond.

De buitenlandse staatsschuld wordt vooral gedreven door schulden aan commerciële crediteuren en multilaterale crediteuren. Suriname heeft haar schulden met de grootste schuldeisers, zoals de zogenoemde Oppenheimer groep en India, kunnen herschikken. Dit traject moet echter worden afgerond. Er zijn gesprekken gaande om ook de schuld met China te herschikken. De binnenlandse staatsschuld wordt gedomineerd door de schuld aan de CBvS gevolgd door schulden aan de private sector.

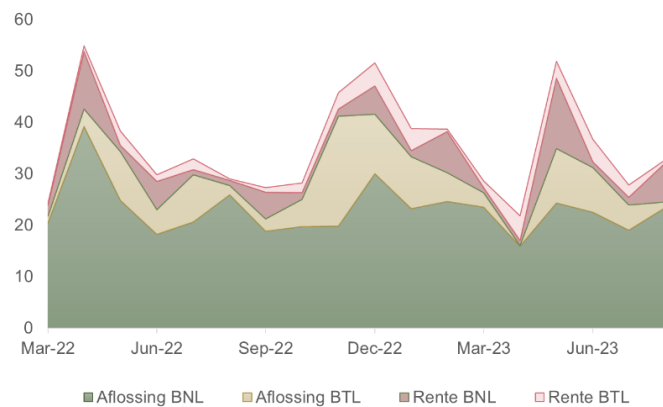
De rentebetalingen op de staatsschuld vertonen een opwaartse trend. Voor het jaar 2023 schat de SEOB de rentebetalingen op ongeveer 2,4% van het BBP, ofwel USD 85 miljoen. Tot en met augustus 2023 bedroegen de rentebetalingen ongeveer USD 57 miljoen. Het vorige jaar kwamen de rentebetalingen van de overheid uit op ongeveer 1,8% van het BBP. Het grootste deel van de rentebetalingen in 2023 was op de binnenlandse schuld.

Staatsschuld naar schuldeisers (in % van BBP)

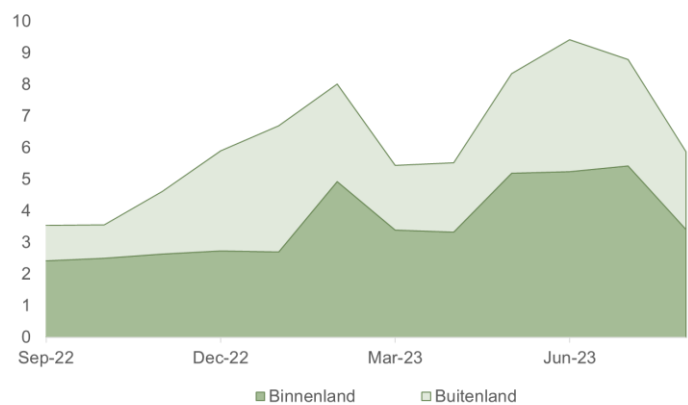
Bron: SDMO.

Rente en Aflossingen Staatsschuld (in mln USD)

Bron: SDMO.

Rentebetalingen (3-maands gemiddelde in mln USD)

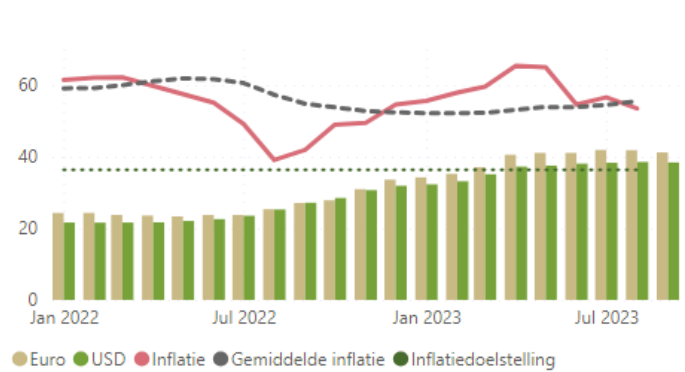
Bron: calculaties SEOB met data van SDMO.

PRIJSSTIJGINGEN NUTSTARIEVEN WEGENS AFBOUW SUBSIDIES

In september stegen prijzen met 50,8%, ten opzichte van september van het vorige jaar. Ten opzichte van het vorige jaar, werden de prijsstijgingen veroorzaakt door stijgingen in voedselprijzen, transport en nutstarieven. De maandinflatie nam verder af. Waar deze 2% in augustus bedroeg, daalde deze verder naar 1,5% in september. De prijsstijging in nutstarieven van 3,9% dreef de maandinflatie in september. Prijzen van buitenshuis eten vertoonden een stijging van 3% ten opzichte van de vorige maand. Het verkrappende monetair beleid heeft in de afgelopen maanden rust op de wisselkoersmarkt bewerkstelligd. Ook verbeterde volgens de CBvS het aanbod van vreemde valuta in de afgelopen maanden. Dit zorgde mede ervoor dat het wisselkoerseffect op de inflatie afnam in de afgelopen maanden.

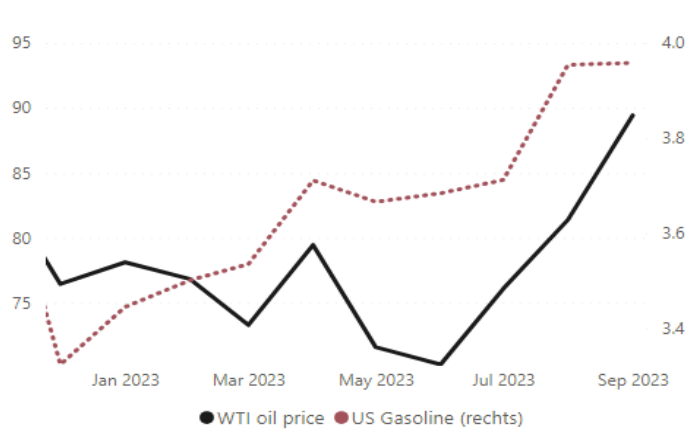
Internationale prijsstijgingen, vooral van olie, de invoering van de nieuwe btw-tarieven, verdere afbouw van subsidies voor nutstarieven, alsook overheidsuitgaven, afhankelijk van hun omvang, kunnen een verdere druk leggen op de lokale inflatie. Internationale voedselprijzen daalden opmerkelijk in september 2023. Echter zijn er onzekerheden als gevolg van ontwikkelende geopolitieke conflicten. Verwachtbaar is dat de lokale brandstofprijs opwaarts zal bewegen in de komende maanden vanwege internationale olieprijsstijgingen.

Inflatie (in %) en Wisselkoers

Bronnen: ABS, CBvS.

Internationale Prijzen

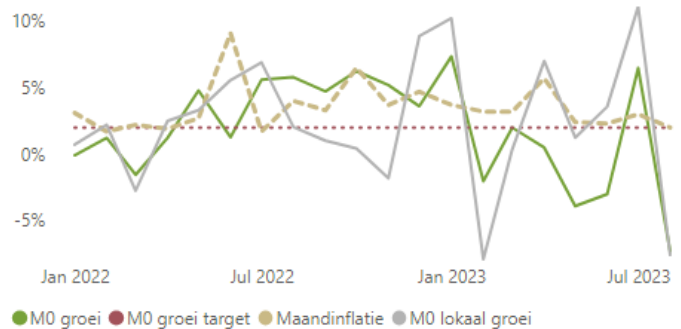

Bron: EIA, World Bank.

GELDHOEVEELHEID IN TOOM; LICHTE STIJGING VAN RENTES

De basisgeldhoeveelheid (M0) is in toom en ligt ruim onder de gestelde target voor de maand augustus. De lokale component van M0 daalde ten opzichte van de vorige maand met 7,6% en kwam neer op circa SRD14,2 miljard. De CBvS schrijft deze daling toe aan een intensivering van openmarktoperaties. De gestelde target voor de maand augustus is SRD15,0 miljard. Als gevolg van het verkrappende monetair beleid en het relatief gunstige aanbod van vreemde valuta is er enkele maanden rust op de valutamarkt te merken. Dit resulteert mede in een afname van het inflatietempo.

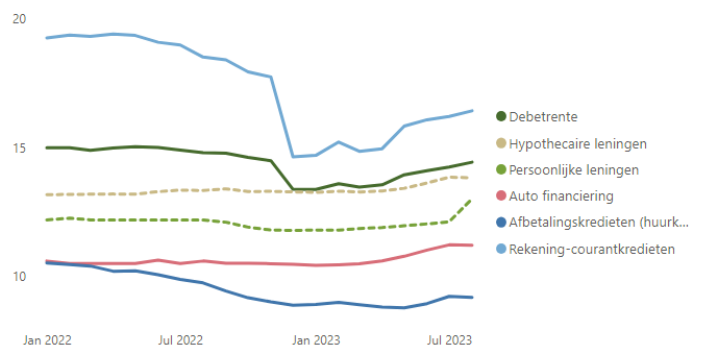
M0 groei en Maandinflatie (in %)

Bronnen: ABS, CBvS.

De geldhoeveelheid in ruime zin (M2) daalde in augustus met circa 1,4% naar SRD 81,1 miljard. Deze daling kwam voornamelijk vanwege een lichte daling van de wisselkoersen. Leenrentes (debetrentes) bij de commerciële banken zijn op een opwaarts pad als resultaat van het verkrappend monetair beleid. De gemiddelde leenrente steeg in augustus naar 14,4%. De rentes op persoonlijke leningen stegen in augustus met ruim één procentpunt. De spaarrentes bleven vrijwel ongewijzigd. De SEOB verwacht dat de stijging in leenrentes zal aanhouden in de komende maanden.

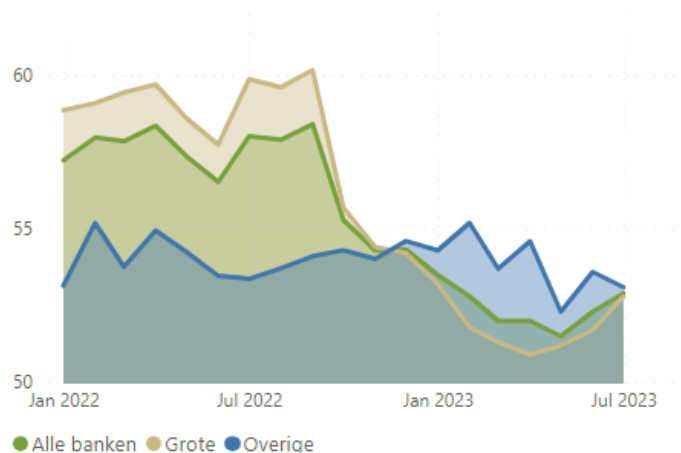
Debetrentes SRD (in %)

Bron: CBvS.

Als gevolg van het verkrappende monetair beleid neemt de liquiditeit bij commerciële banken af. De liquide activa ten opzichte van totale activa daalde van 58% naar 53% in juli vergeleken met dezelfde periode in 2022. Het aandeel van niet-presterende leningen (NPL) in de leenportefeuille van banken blijft zorgelijk. Deze NPL-ratio verbeterde in juli naar 14,9%. Dit ging gepaard met een afname van solvabiliteit. De winstgevendheid steeg verder naar 1,8%.

Liquiditeit (in %)

Bron: CBvS.

De CBvS heeft de banken instructies gegeven de resultaten van de beoordeling van activa (AQR) door te voeren. Verder zullen de CBvS en het Ministerie van Financiën een nieuw bestuurskader ontwikkelen voor het beheer van staatsbanken. Dit kader zal eraan moeten bijdragen deze banken te laten opereren op volledige commerciële basis.

VOORUITZICHTEN EN AANBEVELINGEN

- SEOB benadrukt dat herschikking van de schulden en het beginnen met aflossen noodzakelijk is om de default (SD) rating van Suriname te verbeteren. De meest recente ontwikkelingen in de olie en gasindustrie zullen erin resulteren dat, indien er daadwerkelijk een Final Investment Decision door Total Energies wordt genomen voor de exploitatie van de oliebronnen in Suriname, Staatsolie de mogelijkheid heeft om te participeren voor 20%. Indien Suriname een landenrating behoudt van SD zullen de kapitaalkosten voor deze investering voor Staatsolie enorm hoog zijn. De internationale basisrente (SOFR) bedraagt nu 5,3%. Een landenrating van SD zal erin resulteren dat de leenkosten minimaal 10% (SOFR plus risk plus profit) zullen bedragen.
- SEOB pleit voor een transparantere en effectievere uitvoering van het sociaal programma, vooral omdat de koopkracht verder afneemt. Gezien de inflatie blijft aanhouden, is op te merken dat het geschatte aantal huishoudens dat in aanmerking komt voor koopkrachtversterking blijft toenemen. Uit de laatste informatie is gebleken dat er ruim 75.000 aanvragen zijn geregistreerd tot zover. De SEOB benadrukt dat de effectiviteit en efficiëntie, alsook de uitgangspunten van het sociaal programma geëvalueerd moeten worden op korte termijn. Het sociaal programma dient zorgvuldig uitgevoerd te worden, zodat dit geen verdere druk legt op de inflatie die al hoog is. Ook dient de achterstand in uitbetalingen ingelopen te worden. De SEOB beveelt ook aan dat er een nieuw huishoudbudgetonderzoek uitgevoerd wordt, waardoor de armoedegrens accurater bepaald kan worden.
- De SEOB stelt voor subsidies en incentives te verstrekken via het fiscaal en bancaire systeem ter bevordering van een effectievere werking van het fiscaal systeem en voor de transparantie.
- Gezien subsidies op gas, water en elektra verder worden afgebouwd, zal de inflatie hoog blijven in de komende maanden, ondanks een stabiele wisselkoers. De stijging van internationale olieprijsen kan verdere druk leggen op lokale prijzen. In geval de maandinflatie voor de resterende maanden van het jaar de huidige trend aanhoudt, schat de SEOB de jaareinde inflatie tussen de 39% en 43%. De neerwaartse bijstelling van de inflatieschatting is het gevolg van het lager dan verwacht uitvallen van de inflatie van de maand september, wegens een relatief beperkte doorwerking van de aanpassing van prijzen van gascilinders (ruim 200%) in september 2023 op de CPI. Ook is er rekening gehouden met een daling van pompprijzen in de maand oktober.
- De monetaire maatregelen die de CBvS heeft geïmplementeerd resulteren er mede in dat M0 verkrapt. Verwachtbaar is dat de rentes verder stijgen vanwege de verkrapping van de SRD-geldmarkt. Vanwege de monetaire maatregelen wordt de SRD-kredietverlening beperkt, wat nadelig uitvalt voor het MKB en een negatieve impact heeft op het BBP. De SEOB vraagt aandacht voor het activeren en promoten van productie- en garantiefondsen die de lokale productie en het MKB moeten laten groeien. Voorts zal er door de overheid, het bedrijfsleven en de banken gesprekken opgestart dienen te worden, hoe de private sector (met name productie) in de toekomst beter ondersteund zal worden en Suriname zal stijgen op de Doing Business lijst.
- De neerwaartse economische bedrijvigheid is een zorgpunt. De CBvS schat een economische krimp van 0,9% in April 2023. De SEOB is bezorgd dat de BBP-groei prognose van 2,1% niet behaald wordt indien deze trend zich voortzet. De SEOB raadt aan het traject te continueren waarbij het bedrijfsleven met sectorontwikkelingsplannen komt. Deze kunnen uitgevoerd worden vanaf de groeifase van het herstelprogramma. Public-private partnerships dienen gestimuleerd te worden. Kredietfondsen zoals Surge en PKF kunnen effectiever ingezet worden ter ondersteuning van bedrijfsactiviteiten en vanwege de kredietbeperkingen die zijn opgelegd aan de banken. Suriname dient nu reeds na te denken over de groeifase van het herstelprogramma. De VSB/ASFA overheidscommissie voor sectorontwikkeling zal anticiperend op de groeifase langtermijn sectorale ontwikkelingsplannen moeten ontwikkelen met flankerend overheidsbeleid.

- SEOB pleit voor een serieuzere aanpak door de overheid en de private sector van de AML/CFT actions voortvloeiende uit de aanbevelingen. SEOB pleit er ook voor functionarissen uit de private en bankensector op te nemen in de Nationale Anti-Money Laundering Commissie en/of de AML-PIU. Dit vanwege de impact die non-compliance heeft op de banken en de private sector.
- SEOB benadrukt ook dat de wetgever (DNA) nauwer dient samen te werken met het IMF-team en AML-PIU aangezien vaker geconstateerd is dat de wetten aangeleverd bij de wetgever zodanig worden gewijzigd dat die het doel (eliminieren van aanbevelingen of het halen van een IMF-mijlpaal) voorbijschieten, bijvoorbeeld de BTW wet en de bankwet.
- SEOB ziet het aannemen van AML/CFT wet en de opstart van de tweede NRA als positief. Het is noodzakelijk dat beleidsmakers zich blijven committeren aan het Nationaal AML strategisch plan. Het is ook noodzakelijk AML/CFT toezicht en handhaving te versterken. De SEOB vraagt ook aandacht voor de immediate action waarbij het vermogen van "politiek prominente personen" vastgelegd wordt. Dit is een belangrijk actiepoint binnen het IMF-programma. Ook dient de aanbestedingswet voor opdrachten voor de overheid (inclusief parastatale instellingen) uitgevaardigd te worden om transparantie van aanbestedingen te verbeteren. Deze wet beoogt ook de corruptie te verminderen.
- SEOB benadrukt dat het uitvoeren van het EFF-programma van het IMF uitdagend is. Inmiddels zijn de acties die onmiddellijke aandacht vereisen ("immediate actions") uitgebreid en dienen deze uiterlijk december 2023 behaald te zijn. Het vergt enorme discipline en focus van de overheid en de CBvS om het programma uit te voeren.

<http://www.seob.sr>
secretary@seob.sr

